

uitgave 7 - 2018

online
KUNST
magazine

Vrouwelijk naakt in de kunst opnieuw ter discussie gesteld

Peter Evers: Wat je ziet is wat je krijgt

Hoe ontwerp je een tentoonstelling?

18 Airbrush kunstenaar:
Peter Evers

14 Caroloien Broerse

4 Thea Vos met nieuw wek

22 Vrouwelijk naakt in de kunst opnieuw ter discussie gesteld

online KUNST magazine

onlinekunstmagazine is een initiatief van Artvices. Zij wil kunstliefhebbers met kunst(enaars) in contact brengen en dat doet zij door middel van de website *onlinekunstenaars*, dit magazine, het onlinekunstboek en de App *onlinekunstenaars*.

onlinekunstmagazine verschijnt vier keer per jaar.

Aan dit nummer werkten mee:

Thea Vos
Els Lemkes
Hansje Cozijnsen
Marlen van Dop
Carolien Broersen
Peter Evers
Philip Rozema (Groninger Museum)
Museumactueel.nl
Roel Elbers
Jeannette Kras, *welingelichte-kringen*
Didi Oberman
Philine van der Vegte
Sanne De Wilde
Liesbeth van Welbergen

Vogel. Dit kunstwerk is van Annejet van Stekelenburg.

INHOUD

- 4 Thea Vos, ik schakeer en componeer zodat het emotionele landschap getransformeerd wordt naar geconcretiseerde werkelijkheid.
- 6 Els Lemkes: In de plooi Uit de plooi
- 8 Caspar David Friedrich en William Turner in Groningen
- 10 René Magritte: Ik heb geen idee gehad, ik dacht alleen maar aan een beeld
- 12 Kunstenaars creëren uniek platform met KunstZaken
- 14 Caroloien Broerse
- 16 Route 65, culturele route voor senioren
- 18 Peter Evers: Wat je ziet is wat je krijgt
- 20 Hoe ontwerp je een tentoonstelling?
- 22 Vrouwelijk naakt in de kunst opnieuw ter discussie gesteld
- 24 Neanderthalers maakten kunst
- 26 Didi Oberman: Je maakt nooit je laatste schilderij
- 29 Charlot Terhaar sive Droste
- 30 Nederlandse portretschilder: Thérèse Schwartz
- 33 Opvallend werk op Facebook
- 34 Nieuw bij onlinekunstenaars

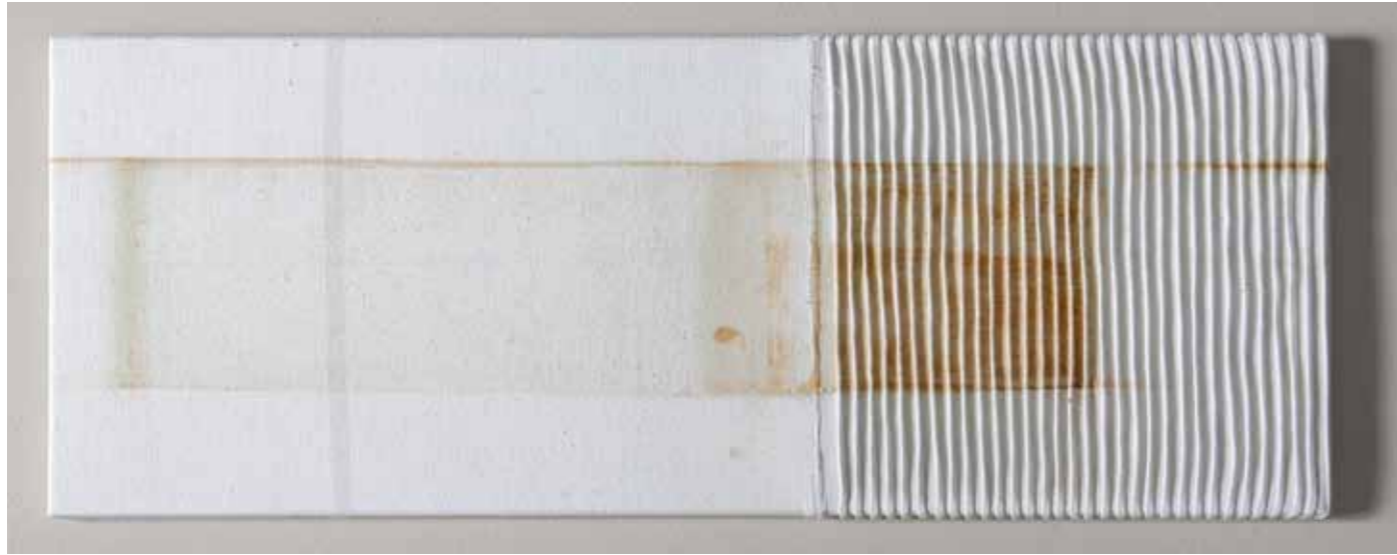
IMG_20171202_143220 (1).
jpg
IMG_20171202_145423 (1).
jpg
IMG-20180123-WA0002.jpg

Thea Vos

Om mijn eigen wereld scheppen om de chaos te kunnen hanteren zoek ik door middel van vorm, beeld en kleur naar een beheersbare ervaring. Ik schakeer en componeer zodat het emotionele landschap getransformeerd wordt naar geconcretiseerde werkelijkheid.
Om mijn eigen wereld scheppen om de chaos te kunnen hanteren zoek ik door middel van vorm, beeld en kleur naar een beheersbare ervaring. Ik schakeer en componeer zodat het emotionele landschap getransformeerd wordt naar geconcretiseerde werkelijkheid.

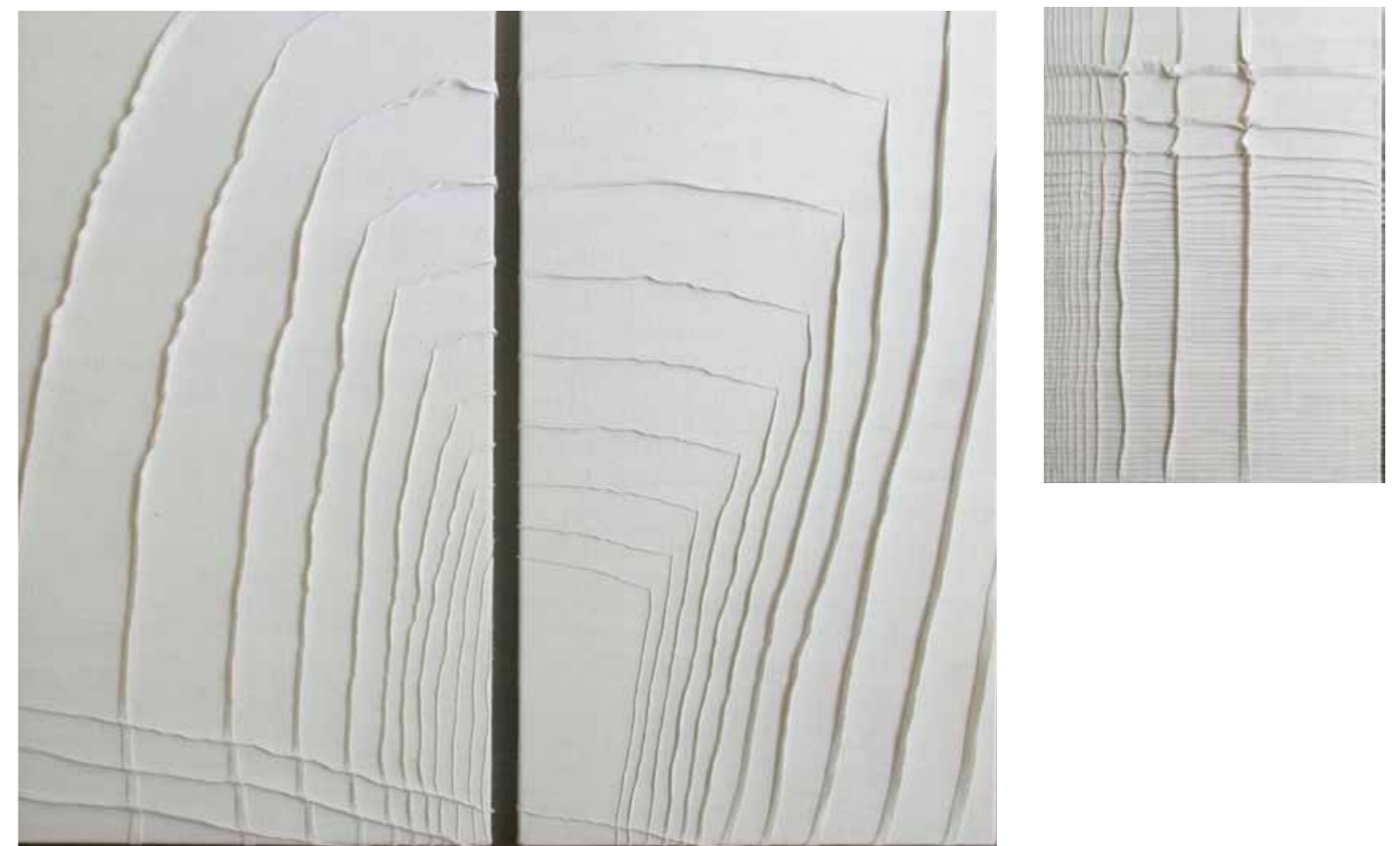
[Klik hier](#) voor meer info.

In de plooi, uit de plooi

Els Lemkes werd geboren in Alphen a/d Rijn, het groene hart van de randstad (toen nog wel). Na haar opleidingen in Utrecht (Nd, 1964), Haarlem (Ns, 1965) en Amsterdam (Academie voor Beeldende Vorming, 1981) verhuisde ze steeds verder naar het oosten en woont nu alweer 30 jaar in de Achterhoek. Haar werkzame leven bestond uit onderwijs in de beeldende kunst aan lager en middelbaar onderwijs en HBO. Ook heb ik als redactielid gewerkt voor het tijdschrift Ariadne. De laatste 15 jaar werk ik als beeldend kunstenaar. Het oude handgeweven linnen verdient respect.

Eenzijds probeert ze het verhaal van dit antieke materiaal tot z'n recht te laten komen. Anderzijds geeft ze er middels plooiën, stikken, spannen en soms kleuren en scheuren een nieuwe vorm aan. Plooiën zijn bij haar werk schering en inslag. Op de keper beschouwd werkt ze vanuit het weefsel via plooi en rafel naar ritme en structuur, wat een grafische indruk wekt. Naturel/wit als vertegenwoordiger van eenvoud en stilte; soms toegevoegde kleur die een verrassende emotie oproept. [Klik hier](#) voor mee info.

Caspar David Friedrich en William Turner in Groningen

Ik maakte voor het eerst kennis met het werk van Caspar David Friedrich toen ik bij een vriend een ansichtkaart zag staan van het schilderij "Twee mannen in het maanlicht". Ik vond het meteen prachtig, het had iets magisch, al kon je door het formaat niet echt de details zien. William Turner leerde ik kennen door de film die van zijn laatste jaren is gemaakt (Mr. Turner), waarin je goed kon zien hoe energiek en gepassioneerd hij schilderde. Twee schilders waar ik dus wel eens iets meer van wilde zien, en dat kan nu in Groningen.

In het Groninger museum is namelijk de expositie De Romantiek in het Noorden – van Friedrich tot Turner te zien. In enkele zalen hangen een groot aantal schilderijen van landschappen uit de tijd van de Romantiek. Een tijd waarin niet de klassieke vorm van schoonheid werd geschilderd, maar waar vooral de belevenis van de schilder, zijn eigen ervaring, het uitgangspunt voor het schilderij was.

Naast Friedrich en Turner hangt er ook werk van Knud Baade die wel iets van Friedrich weg heeft in de zin dat hij met een verstilde contemplatieve blik naar het landschap lijkt te kijken. Maar er hangen ook werken van John Constable, Jens Juel, Carl Blechen, Joseph Rebell, Johan Christian Dahl, Marcus Larsson, Alexander Wüst en Christen Købke, en anderen, maar ik noem deze bij naam omdat ik ze erg mooi vond. Van Købke hangt er een schilderij waarbij hij vanuit een heel apart gezichtspunt (namelijk bovenop een kasteel) een landschap heeft geschilderd. Zo nodigt hij je uit om een landschap eens vanuit een ander gezichtspunt te bekijken. De zalen hebben ieder een thema en dat thema wordt op een heldere manier verwoord in de informatie die er bij hangt. De term Romantiek wordt bijvoorbeeld uitgelegd, maar er is ook een zaal die schilderijen laat zien over de gevaarlijke aspecten van de natuur en die 'het sublieme' wordt genoemd. Dit in navolging van de filosoof Edmund Burke die

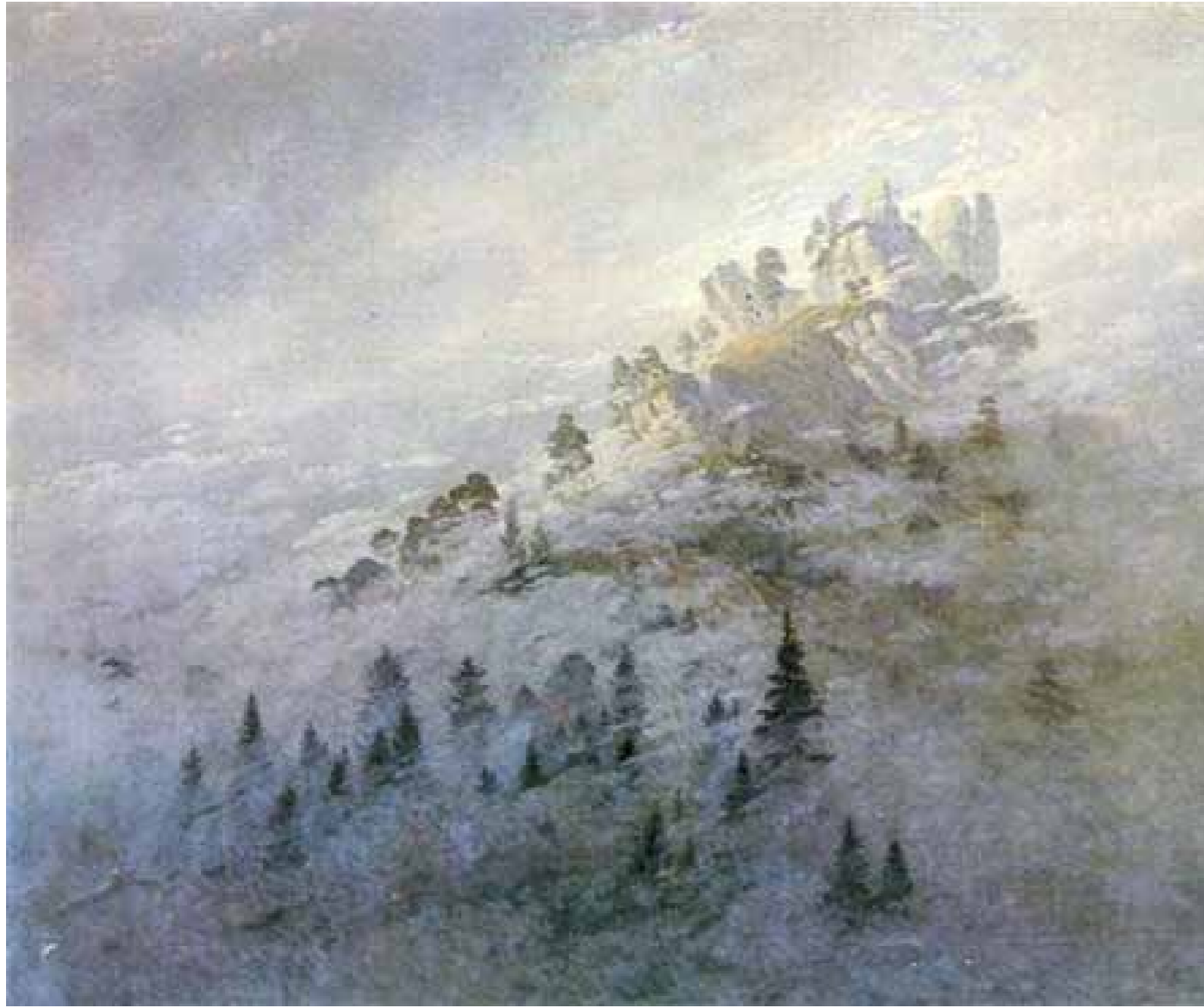
de beleving van de intensere emoties van angst en gevaar in de kunst zo noemde, in tegenstelling tot 'het schone' dat gevoelens van welbehagen en ontspanning oproept. De hele tentoonstelling geeft op deze manier een mooi overzicht van wat de Romantiek in het landschap schilderen heeft gebracht. In dit stuk wil ik me verder beperken tot een paar van de aanwezige werken van Friedrich en Turner en iets vertellen over hun levensloop.

Caspar David Friedrich (1774-1840) was een 19e-eeuwse Duitse Romantische landschapschilder, die nu wordt gezien als de belangrijkste schilder van zijn generatie. Hij groeide op in het toen nog door Zweden bestuurde Pommeren. In zijn jeugd zakte hij eens door het ijs, maar werd gered door zijn broer die daarbij zelf verdronk. Dit drama heeft zijn hele leven meegedragen en is misschien de reden dat hij later zo'n fascinatie had voor de dood en religie, zowel privé als in zijn werk. Hij studeerde

kunst aan de academie in Kopenhagen en vestigde zich daarna in Dresden. In 1818 trouwde hij met Caroline Bommer en samen kregen ze drie kinderen. Hij heeft nooit een Europese reis gemaakt, zoals velen van zijn tijdgenoten dat wel deden, maar haalde zijn inspiratie uit zijn directe omgeving.

In zijn tijd was Friedrich redelijk beroemd en verkocht hij werken aan de kroonprins van Pruisen en later zelfs aan het Russische tsarenhof. Na een periode van overwerktheid en een daarmee gepaard gaande bitterheid over een terugloop in inkomsten, kreeg hij in 1835 een beroerte en raakte hij gedeeltelijk verlamd. In 1840 stierf hij. Financieel zat hij toen aan de grond en hij werd al snel vergeten. In de jaren 20 van de vorige eeuw werd hij herontdekt en namen veel schilders een voorbeeld aan zijn werk. Pas in de jaren 70 kreeg hij zijn huidige reputatie als belangrijkste Duitse Romantische schilder.

Hij maakte vooral allegorische landschapschilde-

rijen waarop contemplatieve, kleine figuren staan voor een nachtelijke hemel of ochtendgloren. Ook schilderde hij veel kale bomen en Gotische of megalithische ruïnes in landschappen. Zijn interesse lag vooral in de aanschouwing van de natuur, in symbolisch werk met een emotionele reactie op die natuur. Hij leefde in een wereld waarin de mensen zich gedesillusioneerd voelden in de materialistische maatschappij. Hij was zeer religieus en wilde, net als Turner en John Constable, de natuur weergeven als een goddelijke creatie, in tegenstelling tot de samenleving met een zakelijke, kille kijk op het leven.

In Groningen hangen nu onder andere de schilderijen *Kust bij maanlicht* (1835-1836) en *Ochtendnevel in de Bergen* (1868). Op deze schilderijen is goed te zien hoe hij een precieze observatie van de werkelijkheid combineert met een diepgevoelde en vaak religieuze betekenis. Zijn verstilde en beschouwende blik op het landschap geeft het iets mysterieus. In *Ochtendnevel in de Bergen* zie je dat het duidelijkst. Uit de mist steken een paar bergtoppen en op een van de toppen staat een heel klein kruis. Je moet er echt naar zoeken anders zie je het over het hoofd. De nevel wordt vaak geïnterpreteerd als een symbool voor het versluisde menselijke bewustzijn (de materialistische kijk op

de wereld), waarbij het kruis staat voor de verlossing die plaatsvindt dankzij de kruisdood van Christus. Maar ook zonder dat je het kruis opmerkt, heeft het schilderij iets mystieks. Ergens in de mist is er meer dan het oog kan zien en of je nou gelovig bent of niet, het brengt je in een staat van verstillig. Alsof de wereld om je heen even tot stilstand komt en je je kan verwonderen over de natuur en het prachtige licht, waarin de mens maar een nietig onderdeelje is.

Die verstillig ervaar je ook in het derde werk van Friedrich dat weer in een andere zaal hangt met de titel *Kerkhofpoort* (1822). Dat de dood een belangrijk thema is in het werk van Friedrich zie je in dit schilderij. Niet dat hij bang was voor de dood, want hij ervaarde het meer als een soort troost. Hij maakte veel kleine schilderijen van kerkhoven in de jaren 1820, waaronder deze. Het mooie aan dit schilderij is dat het kerkhof in de zon ligt en de poort en het stuk ervoor, het land van de levenden, ligt in het donker en oogt somber. Dat geeft een duidelijk beeld van hoe hij de dood zag, als een verlossing uit het donker, een tocht naar het licht.

Joseph Mallord William Turner (1775-1851), bekend als J.M.W. Turner of gewoon William Turner was een Romantisch schilder van expressieve kleu-

ren, fantasierijke landschappen en zeegezichten. Hij woonde zijn hele leven in Londen, maar heeft veel in Europa rondgereisd. Hij was veertien toen hij naar de Royal Academy of Art ging en na het eerste jaar werd er al een aquarel van hem gekozen voor de zomertentoonstelling. In 1796 exposeerde hij zijn eerste olieverfschilderij.

Turner was een in zichzelf gekeerde man en was gedurende zijn gehele carrière controversieel. Hij was naast schilder ook drukker en topografisch tekenaar. Hij opende zijn eigen galerie in 1804, wat voor die tijd ongebruikelijk was. Op latere leeftijd werd hij steeds excentrieker en somberder en na het overlijden van zijn vader werd dat nog erger. Zijn galerie raakte in verval en hij stierf uiteindelijk in 1851. Hij is nooit getrouwd geweest, maar kreeg wel twee dochters bij zijn huishoudster en kreeg op latere leeftijd nog een relatie met een weduwe in Chelsea. De bekende kunstcriticus John Ruskin (1840) was een echte pleitbezorger van zijn werk en Turner was zeer geliefd bij het publiek. Hij was vooral geïnteresseerd in het schilderen van schepen en treinen.

Turner wordt nu gezien als de schilder die het landschapschilderen naar een hoger plan bracht en als de grootste aquarellandschapschilder van Engeland, al is hij vooral bekend geworden door zijn grote olieverfschilderijen. Hij wordt ook wel de 'schilder van het licht' genoemd in een tijd dat een academische, realistische benadering nog de norm was. In 1819, na een reis naar Venetië, stopte hij met het realistisch schilderen en ging hij zich verdiepen in het schilderen van kleur en licht. Hij gebruikte daarvoor aquareltechnieken in zijn olieverfschilderijen, waardoor je een vervloeiing ziet van vormen en kleuren. Voorwerpen lijken te versmelten met het licht. Sommigen zien hem daarom als

voorloper van het impressionisme.

Turner gebruikte alles om mee te schilderen, van zijn penselen tot zijn nagels. In deze expositie zien we twee schilderijen die, net als bij Friedrich, een bijna bovennatuurlijke uitstraling hebben, maar op een heel andere manier. Het schilderij *De avond van de zondvloed* (1843) heeft bijvoorbeeld die onwerkelijke, bijna mystieke uitstraling. Maar het is niet verstild, zoals bij Friedrich, want door het gebruik van de penseelstreek en reliëf oogt het juist woest en vol beweging. Ik noem het mystiek omdat het kleurgebruik het iets onwerkelijks geeft, alsof het niet helemaal van deze wereld is, terwijl het toch een realistisch plaatje is. Dit schilderij is geïnspireerd op Goethes kleurenleer. Turner las in 1840 het boek van Goethe waarin deze kleuren onderscheidt die ontstaan in een prima tegen een lichte achtergrond als positief (geel en rood) en tegen een donkere achtergrond als negatief (blauw en paars). Dit doek is van die laatste soort een voorbeeld.

Heel anders is het schilderij *Wolken en Water* (1840), omdat dit een mooi voorbeeld is van zijn meer abstracte werk. Je voelt de intentie van het onderwerp en al herken je het niet, het voelt wel aan als wolken en water. Waar je bij Friedrich een rust voelt, word je bij Turner juist in beweging gebracht. Op het platte vlak weet hij een energie los te maken waardoor je de zon als het ware op je huid voelt. Ik zou graag meer van zijn werk willen zien, de wat grotere kleurvolle schilderijen moeten adembenemend zijn.

De expositie is nog tot 6 mei 2018 te bekijken in het Groninger Museum.

Tekst: *Hansje Cozijnsen*

Kunstenaars creëren uniek platform met *KunstZaken*

Binnenkort opent de groepsexpositie 'Heelmeesters 2018' in het Stadsmuseum Harderwijk. 'Heelmeesters 2018' is een interessant kunstproject waarbij kunstenaars zich laten inspireren door de medische sector in de breedste zin van het woord. 19 professionele kunstenaars zijn het afgelopen half jaar in gesprek gegaan met een door hen gekozen 'Heelmeester' en maakten een persoonlijk, op de Heelmeester geïnspireerd, kunstwerk.

Eén van de deelnemende kunstenaars staat ook op onlinekunstenaars. Marlen van Dop van Keramiek Atelier Blaricum heeft zich laten inspireren door coach en sjamaan Frank Bruining. Het object (zie foto) is getiteld *Wát ben je zelf?*

Marlen: "Je moet gewoon jezelf zijn, hoor je vaak"; een goede raad. Maar... hoe doe je dat? Zeker als kunstenaar ben je daar mee bezig... jij bepaalt immers volledig je werk. Mediteren helpt mij om in balans en op koers te blijven. Meditatie brengt mij ook inspiratie dus lag het voor de hand om Frank Bruining van 'de Moderne Sjamaan' te vragen om mijn Heelmeester te willen zijn".

Een reis naar Peru bracht Frank in contact met de Q'ero indianen. Wat hij van hen leerde raakte hem

zo diep dat hij besloot zich volledig te richten op het delen van zijn passie voor het Sjamanisme. Frank: "Het Sjamanisme levert een eindeloze voedingsbodempom om vol energie in het leven te staan. Ik vind het prachtig om duizenden jaren oude kennis en wijsheid te vertalen naar het nu. Dat inspireert mij elke dag opnieuw." Hij ontwikkelde daarom de website 'de Moderne Sjamaan' die een grote hoeveelheid online meditatie bevat, die steeds worden aangevuld.

Eén van de meditatieën inspireerde mij. Die gaat over de potentie in een mens. Die potentie maakt je uniek. In stilte, en zeker in de natuur, kun je zonder oordeel je eigen potentie leren kennen. Zoals de ware aard van een plant of boom in het zaad is vastgelegd, zo is in jou jouw potentie vastgelegd. Je hoeft het alleen maar te ontdekken. *Wát ben ik allemaal?*

Marlen legt uit: "ik maakte van klei een zaaddoos waar je, met enige moeite, ook in kunt kijken. Aandacht voor de binnenkant (je innerlijk) is belangrijk. De regelmaat van de vorm van het object en ook de kleur verwijzen naar de natuur; waar alles is zoals het bedoeld is. Een eikel wordt een eikenboom en dat is precies de bedoeling!"

Wát ben je zelf?

*Als een zaaddoos ben je,
Vol van beloften
mogelijkheden en talenten.
Wat is jouw natuur?
In de stilte kun je
jezelf pas horen
Waar ligt je passie,
wat beweegt jou?
In je natuurlijke flow
gaat alles zo moeiteloos,
Laat je verbazen.
Waartoe ben jij in staat?
Probeer zonder oordeel
naar jezelf te kijken,
en zie je potentie.
Wat ben je allemaal?*

Kunstenaar

Carolien Broersen

Ik ben beeldend kunstenaar. Mijn ontdekkingstocht verbeeld ik in (muur)objecten waarin ik gebruik maak van de kleine restanten uit de levende natuur. Naast deze organische voorwerpen gebruik ik materialen die de constructie kunnen dragen, verstevigen of conserveren. (gips, cement, hars, was, hout, metaal).

Mijn werk wordt gekenmerkt door verwondering over de veelvormigheid van de natuur. Zowel op macro- als op micro niveau.

Ook wij mensen bestaan voor een groot deel uit dezelfde ordening en patronen. Het is mijn drijfveer om met deze middelen uitdrukking te geven aan mijn plek in dit bestaan.

Het begon in 1998 met zaaddozen, bladeren, stenen; daarna werk ik steeds meer getrokken door de verschillende groeiwijzen die in de natuur voorkomen. De lijnvoering van verschillende bladnerven, de vertakkingen van bomen, de loop van rivieren, de draaiing in een slakkenhuis. Sinds 2013 zijn het voornamelijk de diverse groeiwijzen van bomen die mijn aandacht trekken. De specifieke constructie van het stukje natuur is bepalend voor de uiteindelijke vorm van het nieuwe beeld, ik gebruik ze als bouwstenen voor mijn objecten.

Ik maak mijn werk om andere deelgenoot te laten zijn van wat ik zie; een onconventionele blik op de ons zo vertrouwde natuurlijke vormen. Naast mijn beeldende werk geef ik workshops en cursussen aan kinderen en volwassenen.

De natuur is in deze lessen ook steeds het uitgangspunt.

Graag ga ik regelmatig met de cursisten naar buiten om zelf de natuur te ervaren, werkelijk te zien, te onderzoeken en er materiaal te verzamelen.

De nadruk ligt op het eigen onderzoek. Wat roept het materiaal bij je op, wat kan je er mee.

Het gaat om uitproberen en ontdekken.

[Klik hier](#) voor meer info.

Route 65

Onder de naam Route 65 organiseert Het Cultuurgebouw in Hoofddorp twee keer per jaar een maand lang een culturele route voor senioren. Route 65 is een compleet en afwisselend programma met lezingen, films, workshops, voorstellingen en muzikale ontmoetingen rondom een landentema en vind plaats in maart en november.

De meeste onderdelen van het programma zijn overdag zodat men 's avonds niet naar buiten hoeft. Doel is ook het ontmoeten, verbinden en elkaar beter te leren kennen. Na Frankrijk, Duitsland, USA en Italië stond in november 2017 Indonesië centraal! Zelf heb ik het voorrecht om met 9 anderen tot het routeteam te behoren dat onder leiding van Ineke de Vries, programmamaker van Het Cultuurgebouw het programma bedenkt en samenstelt. Ieder heeft zijn of haar inbreng en gezamenlijk komt het programma tot stand! Route 65 Indonesië was een geslaagde editie. Het begon met een lezing van Marion Bloem, schrijfster van 'Geen gewoon Indisch meisje' en filmmaakster van 'Ver van Familie'. De workshops Wajang poppen schilderen, decoreren van schalen met Indische stempels en het schilderen van een model in sarong waren ook

een groot succes. Evenals de zangworkshop onder leiding van musicalster Maaïke Widdershoven.

De slotbijeenkomst werd druk bezocht. Er was een kleine expositie van werkstukken van deelnemers en een optreden Balinese dans dat prachtig was om te zien. Men kon in Indische klederdracht op de foto, er was een handlezere en de Wereldwinkel stond met een kraampje vol inheemse spullen. Het 'gelegenheidskoor' zong Indische liedjes die door de mensen luidkeels werd mee gezongen. Uiteraard waren er Indische hapjes, kon men een drankje nuttigen en werd nog lang nagepraat terwijl de band Aya verzoeknummers speelde als Ramona en Nina Bobo. De volgende Route 65 start in maart en hierin staat Engeland centraal.

Door: *Liesbeth van Welbergen*

Peter Evers:

Wat je ziet is wat je krijgt

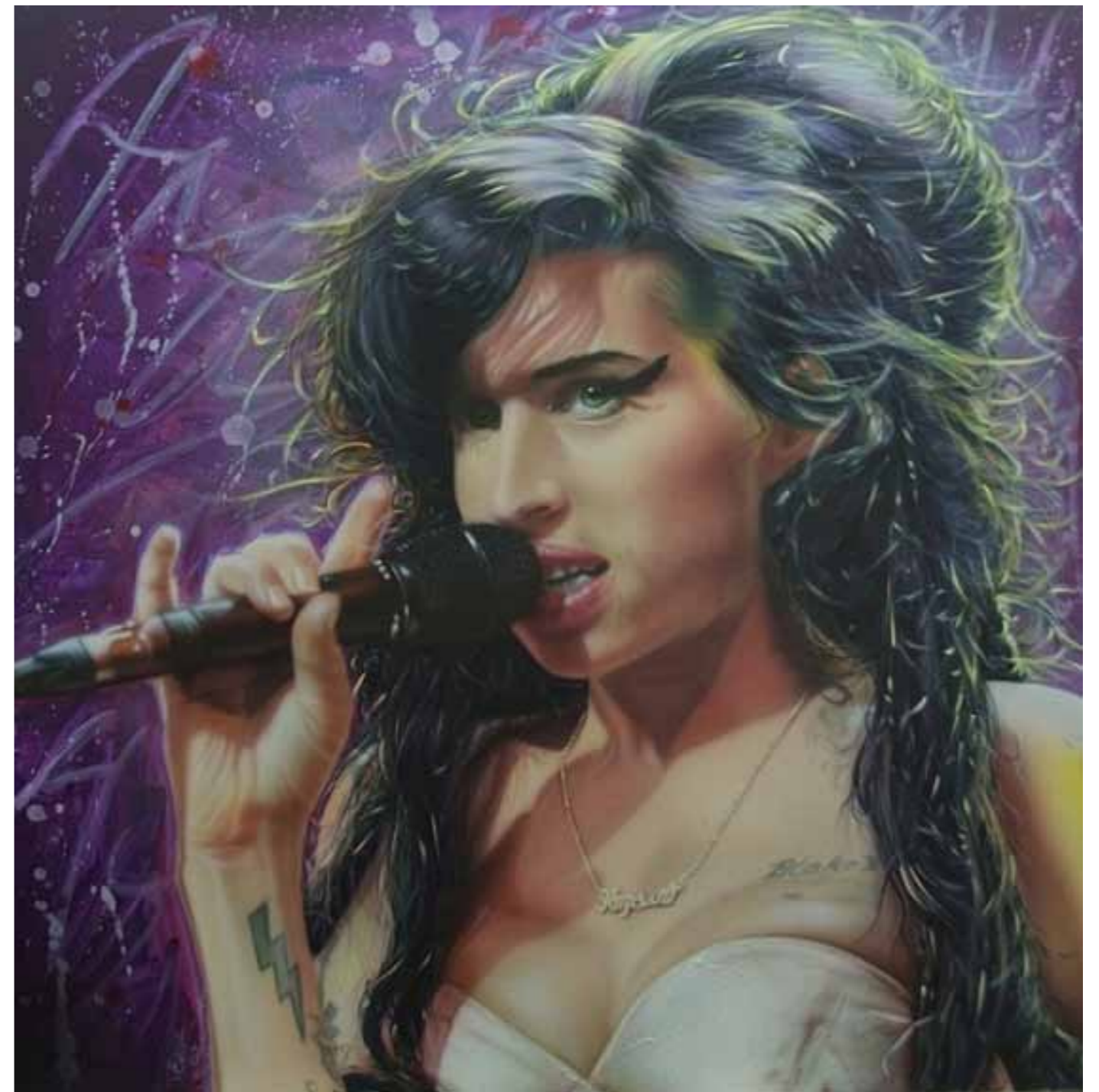
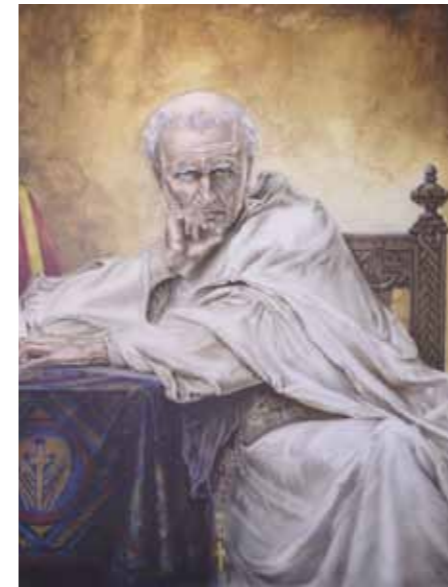
Peter Evers is geboren te Curaçao en op z'n 20e verhuisd hij naar Nederland. Altijd al gefascineerd te zijn door de **Airbrush Techniek**, is hij, na diverse omwentelingen qua werkzaamheden, op 30 jarige leeftijd begonnen deze kunstvorm zich eigen te maken. Met vernieuwend bezig te zijn is hij een van de weinige die het aandurft deze techniek te combineren met de andere traditionele mediums, mede door het plezier wat hij er aan beleeft en de controle over het luchtpenseel heeft hij hier een eigen stijl weten te ontwikkelen. Naast de deelname aan verschillende kunstbeurzen, en werk in opdracht van particulieren, gaat zijn voorkeur uit, naar *oude Meesters*, portretten en fotorealistische werken. Samen met de regulieren verven maak ik ook gebruik van bladgoud en bladzilver.

Door de enthousiasme reacties over de kunstvorm, en het plezier wat ik aan deze technieken beleefde, ben ik cursussen gaan geven om zo mijn kennis met andere te delen.

Mijn kunst is ambachtelijk en staat voor vakmanschap, wat je ziet is wat je krijgt. Kunst is kunst, en laten we daar vooral niet te moeilijk over doen en toegankelijk houden voor iedereen ongeacht de smaak.

Veel van mijn originele werken worden gereproduceerd in een gelimiteerde oplage met certificaat, genummerd en persoonlijk gesigneerd.

[Klik hier](#) voor meer info.

Hoe ontwerp je een tentoonstelling?

Tentoonstellingsontwerper Peter de Kimpe (1951) werkt internationaal voor musea en theatergezelschappen. Voor het Groninger Museum ontwierp hij de tentoonstelling De Romantiek in het Noorden – van Friedrich tot Turner.

“Veel mensen hebben niet door dat een tentoonstelling ontworpen is. Ze nemen de omgeving voor lief, of denken dat het met de architectuur of de bestaande situatie te maken heeft. Ik ben in de loop van de jaren gaan geloven dat dat misschien een hele ‘troostrijke’ situatie is. Dan kun je op zijn minst zeggen dat het ontwerp niet afleidt van de hoofdzaak, namelijk de kunst.”

Waar houdt een tentoonstellingsontwerper zich mee bezig?

“Mijn vakgebied gaat over de ruimte, de kleur, het ritme en de positionering van die kunstwerken. Met de mensen die de collectie hebben samengesteld wordt er heel concreet samengewerkt. Er ontstaat een soort herindeling aan de hand van vragen die we onszelf stellen: ‘Als we dat werk nou eens daar zouden plaatsen? Of als we beginnen met dit schilderij als uitzichtpunt en we gaan dan de eerste zaal beginnen? Maar waar moet die eerste zaal dan over gaan? Klopt ons idee van de inrichting ook bij de visuele ervaring als je door de ruimtes loopt? En klopt het bij de gegeven situatie van het museum?’”

Hoe kan kleur zo iets begeleiden?

“Dat is soms best intuïtief. Ik houd er erg van om te bedenken wat een passende combinatie kan zijn. Soms zie je letterlijk dat de kleur in het schilderij uit de wand springt. Dat komt mede doordat de muurkleur het heel erg naar voren duwt. Het is niet dat het schilderij daarmee anders wordt, want het is nog steeds van dezelfde kwaliteit. Maar ik denk dat de wandkleur wel heel erg je kijken beïnvloedt.”

Wanneer klopt een ontwerp?

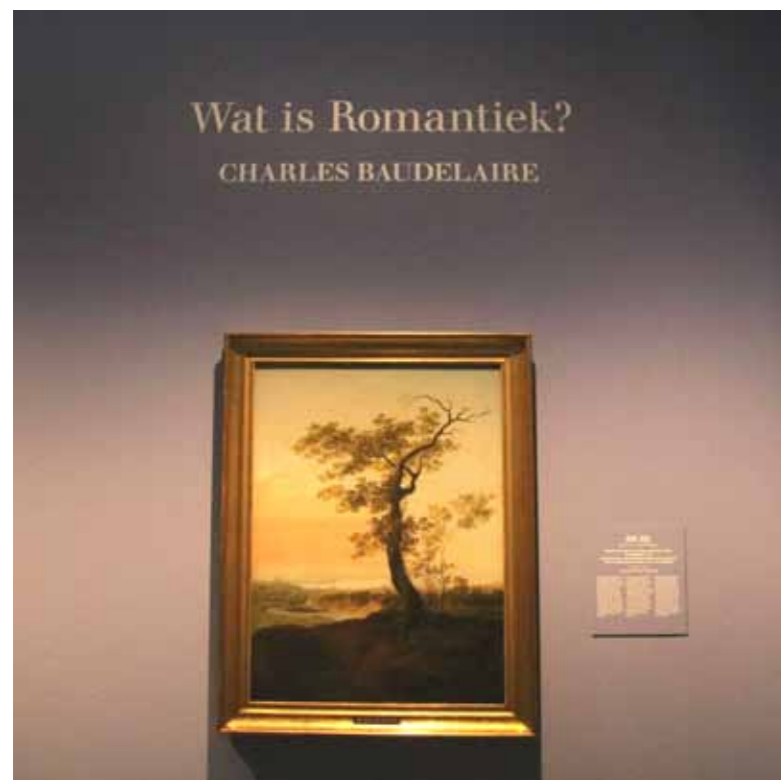
“Ja, wanneer klopt het dan? Ik heb de neiging om het een soort beeld-dramaturgie te noemen. Dan komt er los van het inhoudelijke verhaal een beeldverhaal dat maakt dat je het onderwerp beter begrijpt als je door de tentoonstelling loopt.”

Bent u dan niet bang om iets over het hoofd te hebben gezien?

“Het kan altijd anders, hè. Maar dat geldt bijna voor ons hele leven: het kan altijd anders. En toch is het zaak om je heel erg te verbinden met dat moment. Dit is wat het is. En wij zijn op dit moment heel erg overtuigd dat dit de ultieme tentoonstelling is die je over dit onderwerp kunt maken.”

Tekst: Philip Rozema

Foto's: Marije Schrage

Vrouwelijk naakt in de kunst opnieuw ter discussie gesteld

De Manchester Art Gallery verwijderde tijdelijk een kunstwerk van John William Waterhouse omdat het te veel naakt zou bevatten, met deze stunt wilde kunstenares Sonia Boyce de discussie openen over rol van vrouwelijk naakt in de kunst. Een strijd die al jaren wordt gevoerd door de activistische kunstenaarsgroep Guerilla Girls.

Het schilderij dat verwijderd werd was *Helas en de nimfen* uit 1896, van de prerafaëlitische kunstenaar John William Waterhouse. Het is een week lang van de muur gehaald om de discussie op gang te brengen hoe we met naaktheid om moeten gaan in dit #metoo tijdperk. Het museum zelf gooide olie op het vuur door de curator Clare Gannaway te laten stellen moeite te hebben met de objectiverende schilderijen die ook nog eens in een zaal hingen met de naam 'Op jacht naar schoonheid'. Tegenover The Guardian zei ze: "Voor mij persoonlijk speelt er schaamte mee dat we dit niet eerder hebben aangepakt, we hebben verzuimd naar deze zaal te kijken en er goed over na te denken."

Felle reacties

Reacties op het verwijderen van het schilderij zullen waarschijnlijk door initiatiefneemster Sonia Boyce gebruikt worden in een kunstproject dat volgende maand tijdens haar solo-expositie getoond zal worden. Op de plek waar het schilderij hing zij een verklaring, waarin ze de bezoekers vroeg na te denken over de fantasiewereld van de prerafaëlieten, iets dat volgens een deelnemer onmogelijk was wanneer al door een ander wordt bepaald dat je iets niet mag zien.

De Volkskrant heeft verschillende reacties op de actie verzameld, op het moment van deze reacties was het nog niet duidelijk dat het om een stunt ging. Kunstrecensent Jonathan Jones vroeg zich in The Guardian af wat voor een utopie de nieuwe puriteinen op het oog hebben. "In de jaren negentig was kunst bewust shockerend – tegenwoordig is het cool om gekwetst te zijn door een honderd jaar oud kunstwerk." In The Daily Telegraph schreef Mark Hudson dat Gannaway van het museum een lachertje heeft gemaakt, maar dat de consequenties ver kunnen reiken. "Andere grote mannelijke kenners van de vrouwelijke vormen zijn vooralsnog aan de aandacht van de nieuwe censoren ontsnapt. Maar voor hoelang? Kunnen we straks ook niet langer kijken meer naar Picasso's liggende naakten of naar elk willekeurig schilderij van Lucian Freud waarop een paar duidelijk aanwezige borsten te zien zijn?' (...) Willen we curators die fungeren als morele bewakers?"

Bron: Museumactueel.nl

***Helas en de nimfen* uit 1896, van de prerafaëlitische kunstenaar John William Waterhouse.**

Neanderthalers maakten kunst

En die ontdekking heeft grote gevolgen voor de mens

Altijd werd gedacht dat een aantal grotschilderingen in Spanje door onze voorouders is gemaakt. Het creëren van kunst was immers één van de unieke kenmerken van de moderne mens.

Nu concluderen wetenschappers dat de tekeningen gemaakt zijn door Neanderthalers. En dat betekent dus dat we lang niet zo bijzonder zijn als we dachten.

Door *Jeannette Kras*, welingelichtekringen

De tekeningen in drie Spaanse grotcomplexen dateren van 64.000 jaar geleden, terwijl de eerste moderne mensen pas twintigduizend jaar later in Europa aankomen. "Uit de studie moet worden afgeleid dat de paleolithische grottenkunst gecreëerd is door de Neanderthaler, een verwant van de Homo sapiens en op dat ogenblik de enige menssoort die Europa bevolkte," aldus onderzoeksleider Chris Standish, archeoloog aan de University of Southampton.

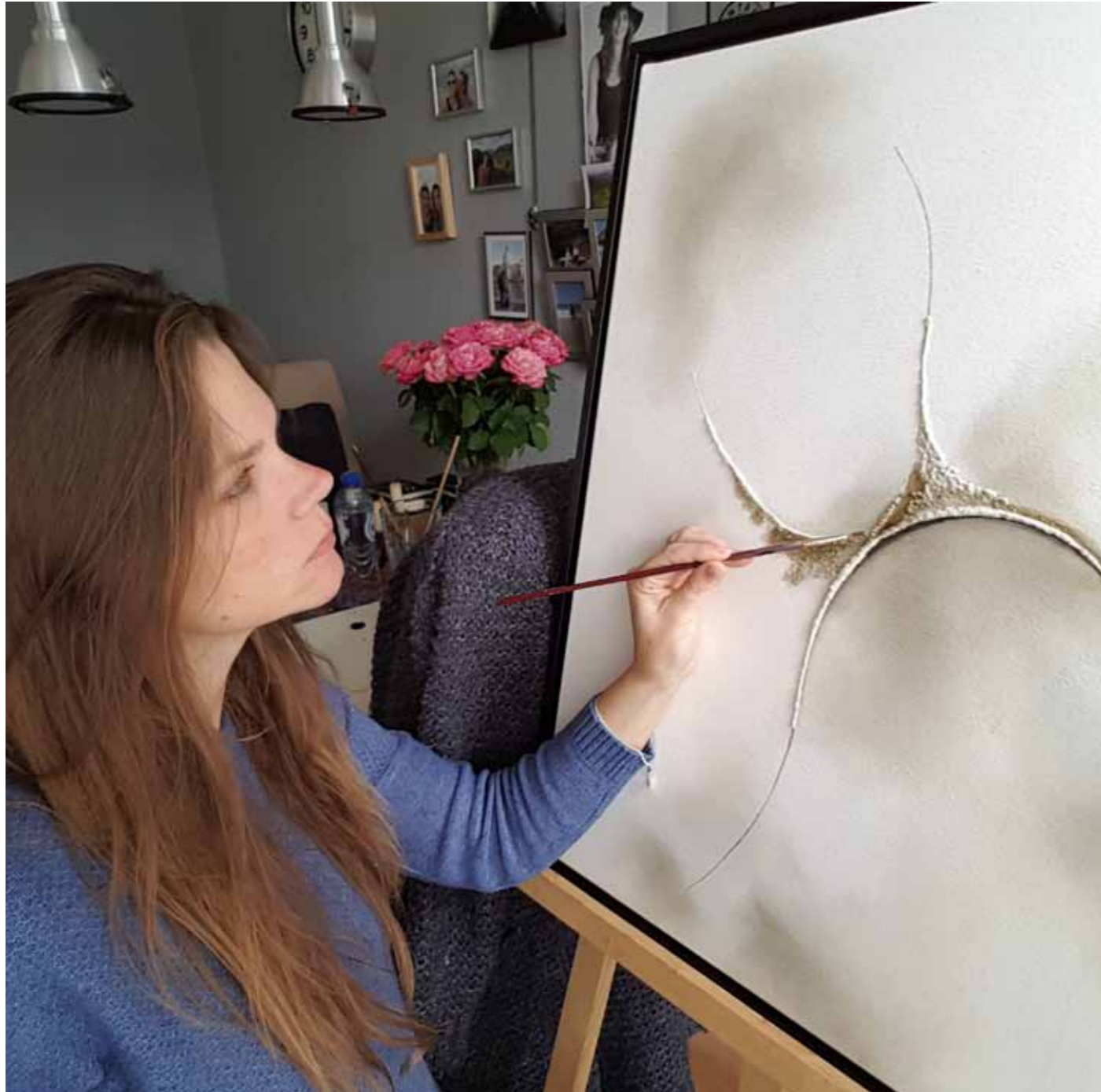
De grotten liggen 700 kilometer uit elkaar. Het kan dus onmogelijk gaan om een eenmalige uiting van kunstzinnigheid. "De schilderingen tonen aan dat de Neanderthalers veel meer gesofisticeerd waren dan algemeen wordt aangenomen," zegt de wetenschapper.

"De opkomst van symbolische materiële cultuur betekent een cruciale opstap in de evolutie van de mensheid," zeggen de archeologen. "Deze uitingen vormen één van de pijlers van de menselijke sa-

menleving. Nu is echter gebleken dat Neanderthalers op betekenisvolle locaties betekenisvolle symbolen creëerden," stellen de onderzoekers. "Hun kunst was geen toeval."

De tekeningen van de Neanderthalers vormen het eerste bewijs ooit dat aantoonde dat er nog andere soorten zijn dan Homo Sapiens met cultureel zelfbewustzijn. De tekeningen van dieren en mensen werden altijd gezien als de eerste tekenen van de intelligentie van de mens, het vermogen om ons dingen te verbeelden en daarop te reflecteren. Het was kortom het bewijs dat Homo Sapiens de enige soort is met een zelfbewustzijn en dat werd altijd gezien als het kenmerk dat ons van de rest van het dierenrijk onderscheidde.

Nu blijkt dus dat we niet zo heel bijzonder zijn. Bovendien hebben we die intelligente, creatieve Neanderthalers tot de laatste toe uitgeroeid. Er is nu, pijnlijk genoeg, eigenlijk nog maar één uniek kenmerk over van de moderne mens: ons vermogen om hele soorten uit te moorden.

Didi Oberman: **Je maakt nooit je laatste schilderij**

Didi Oberman (1979) is geboren in Amsterdam. Ze deed de Fotovakschool en verdiepte zich in Chinese geneeswijzen. Toch bleef Didi op zoek; er miste nog iets in haar leven.

Langzamerhand ging zij zich bezighouden met schetsen met verschillende soorten potloden en kool. Op aanraden van vrienden probeerde zij uiteindelijk te werken met verf. Zo zette zij voorzichtig haar eerste stappen in de schilderkunst.

Al gauw had zij een passie voor schilderen ontwik-

keld. Ze ontdekte een geweldige hoeveelheid kleuren, vormen en materialen, waarmee zij haar fantasiewereld tot leven kon wekken.

Didi's werk is van een moderne, abstracte en kleurrijke stijl. Zij onderscheidt zich van de massa door een ongeëvenaard kleurgebruik en een opvallende compositie. Haar werk is levendig, vrolijk en vriendelijk maar heeft een serieuze ondertoon. Didi werkt met een combinatie van acrylverf en ver-

schillende soorten zand, om reliëf in haar werk te creëren. Ook gebruikt ze bijzondere metalen, die haar schilderijen een driedimensionaal effect geven. Zo ontstaan werken die uitnodigen om er even aan te 'voelen'.

Didi houdt van schaduweffecten en werkt graag van licht naar donker of van donker naar licht. Ze begint direct aan het eigenlijke doek en gaat dus niet uit van een voorschets. Alles wat zij in het doek tot uiting laat komen, is een weerspiegeling van haar gevoel.

Didi laat mensen graag nadenken over haar werk en geeft de werken daarom bewust geen titel. 'Ik wil niet dat mensen een richting op geduwd worden, ik wil dat ze zelf kunnen ontdekken wat het schilderij voor hen betekent.'

Als kunstenaar heeft Didi Oberman op diverse plaatsen haar werk gepresenteerd. Inmiddels wordt haar werk geëxposeerd in gerenommeerde galeries tot ver buiten de regio. Particulieren, bedrijven en galeriehouders hebben een enorme interesse in haar schilderijen. Naast haar vrije werk, maakt zij ook schilderijen in opdracht.

[Klik hier](#) voor meer info.

online
KUNST
'17 boek

Presentatie van
145 deelnemende
kunstenaars aan
onlinekunstenaars.nl

Te bekijken op <http://bit.ly/2BnzJHt>

Schilderijen die uitnodigen de 'realistische wereld' te vergeten en de grenzeloosheid van abstractie binnen te gaan

Charlot Terhaar sive Droste (1976) studeerde in 2002 af aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag. In 2003 had ze de gelegenheid om haar werk permanent te tonen in een galerie in Breukelen. En sinds 2006 neemt zij deel aan verschillende nationale en internationale expositie en kunstbeursen. Haar werk is opgenomen in diverse privé en zakelijke collecties, zoals die van Waterschap Amstel, Gooi en Vecht te Amsterdam. In 2014 heeft ze de 2e prijs gewonnen op de International Art Fair in Rotterdam.

Intuïtief organisch proces

Geïnspireerd door Licht, Lucht en Landschappen creëert Charlot abstracte composities met hyperrealistische en/of figuratieve elementen. Haar schilderijen zijn het resultaat van een intuïtief proces waarin technieken zoals acrylverf, pastel-, oliekrijt, inkt, potlood en structuurpasta gecombineerd worden. Door het toevoegen en/of vervagen van lagen, structuren, transparante of dekkende kleuren, subtiele lijnen en reliëfs ontstaat er een boeiend geheel met daarin een weloverwogen dominantie en positionering van alle beeldelementen.

Atelier van Therese Schwartze op de Prinsengracht in Amsterdam, 1903. Foto door anonieme fotograaf. Bron: Geheugen van Nederland.

Nederlandse portretschilder: *Thérèse Schwartze*

De laatste tijd ben ik veel aan het lezen over portretschilders van rond 1900. Ik wil hier graag een boek bespreken dat ik las over de Nederlandse Thérèse Schwartze.

Door: *Philine van der Vegte*

Portretten

Thérèse Schwartze was een succesvol portrettist aan het einde van de negentiende en begin twintigste eeuw. Zij portretteerde onder andere koningin Wilhelmina en prinses Juliana en won in 1889 de Gouden Medaille op de Internationale Tentoonstelling in Parijs. Haar zakelijk inzicht en techniek brachten haar ver en zij kon zichzelf en haar familie ruimschoots onderhouden van haar werk.

Gevoelig in pastel

Het boek is opgedeeld in vijf hoofdstukken. De eerste twee gaan voornamelijk over de zakelijke kant en de groeiende carrière van Schwartze, die begon als assistent van haar vader. Daarna worden twee hoofdstukken aan het werk en de waardering ervan besteed. Schwartze maakte voornamelijk portretten in opdracht met olieverf en in pastelkrijt. Haar werk in pastel werd alom geprezen, ook door haar felste critici, vanwege de uitmuntende techniek.

Portret van prinses Wilhelmina, ca 1888. Pastel op papier 60x50 cm. Collectie Stichting Historische Verzamelingen van het Huis Oranje-Nassau.

Duits effectbejag

Haar werk in olieverf wordt dan weer beschuldigd van "Duits effectbejag". Men verweet haar dat zij, ondanks haar talent, zich tevreden stelde met snel gemaakt, gemakkelijk en oppervlakkig werk. Jan Veth, een directe concurrent van Schwartze, schreef venijnig: "Dat het mejuffrouw Schwartze zelf niet verveelt al die rijkeluiskinderen in pastel te vereeuwigen, begrijp ik niet, in alle gevallen zou ik het zeer beleefd van haar vinden, er buiten noodzaak niet op elke tentoonstelling ook anderen mee te vervelen".

In het laatste hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de opkomende vrouwenbeweging, andere vrouwelijke kunstenaars en de plaats van Schwartze hierin.

In een adem uit

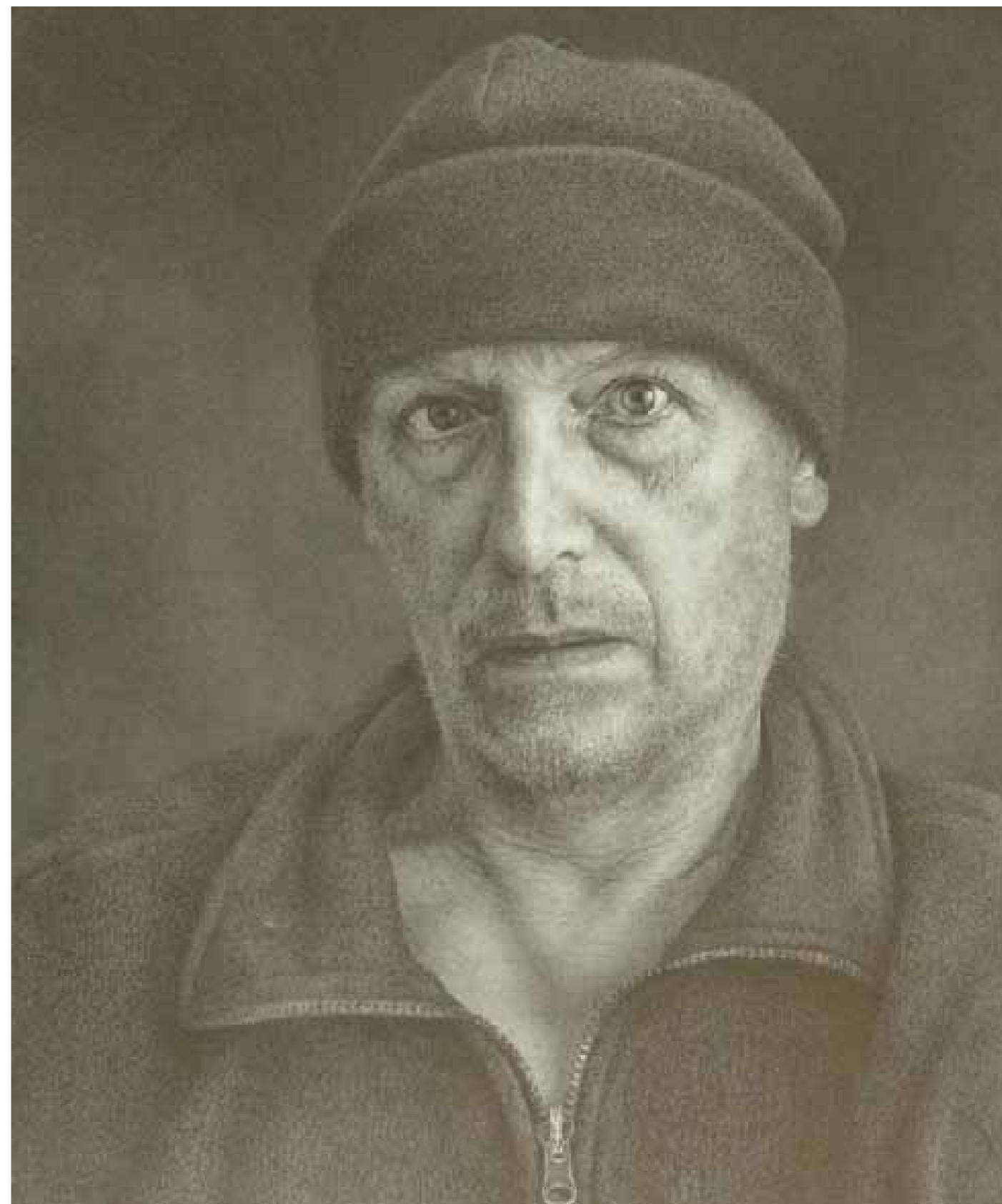
Ik heb het boek in een keer uitgelezen. Het is vlot en onderhoudend geschreven. Bijzonder in dit boek is de aandacht die wordt besteed aan de zakelijke kant van het bedrijf Schwartze. Hoe hengelde ze haar klanten binnen, wat waren haar prijzen en hoe weerstond ze de kritiek op haar werk. Het boek is ruim geïllustreerd met schilderijen, tekeningen en foto's. Een absolute aanrader voor wie geïnteresseerd is in portretkunst.

Zelfportret, 1888. Olie op doek 129x88 cm. Collectie Galleria degli Uffizi, Florence, Italie.

Wij waren zeer onder de indruk van de meer dan levensgrootte aquarellen van Lars Lenin, gezien tijdens een overzichtstentoonstelling in Noorwegen

Opvallend werk deze week op Facebook

Dit zelfportret is een visualisatie van hoe ik me in 2017 grotendeels voelde.
Gemaakt door Wiebe Maliepaard met potlood en papier.

Nieuw bij www.onlinekunstenaars.nl

Karin Bonnemaïjers

"pincelada" betekent letterlijk penseelstreken en is de naam van het atelier van Karin Bonnemaïjers. Het belangrijkste doel van Karin is om de visie the beauty in all connects all met iedereen te delen via de penseelstreken in haar werk.

De basis van Karin's werk is altijd transparant: helder glas (soms acrylaat). Simpel omdat glas lijkt op water; helder, transparant, kleurloos, en glanzend. Water is dé verbindende factor in alles op onze aarde. Elke druppel water bestaat al net zo lang als de aarde, wordt nooit oud en bederft niet. Afhankelijk van de omgevingstemperatuur kennen we het als water, stoom en ijs.

Voor meer informatie [klik hier](https://onlinekunstenaars.nl/overzicht/pincelada) of ga naar <https://onlinekunstenaars.nl/overzicht/pincelada>

Johann Klunder

Moderne kunst boeit mijn leven lang. Reliëfs daarin zijn minder bekend dat fascinerende me en bracht me op het idee om daar verandering in te brengen. Sinds twee jaar maak ik reliëfs. Ze zijn niet allen mooi maar stralen ook energie uit. Het houdt de aandacht vast en je wordt er vrolijk van. Als een boeket bloemen op een mooi plaats in de kamer of kantoor op tafel, balie etc. Vanuit mijn gevoel ontdek ik de onbegrensde mogelijkheden van materialen met een vrije keuze van expressiviteit van kleuren. Het is voor mij een inspirerende zoektocht met een grenzeloze creatieve vrijheid en laat beelden ontstaan met een eigen verhaal. Ja, het is mij passie geworden. Zie ze staan daar op je bureau hun blik met stevige zware metalen poten. Heel bijzonder .

Voor meer informatie [klik hier](https://onlinekunstenaars.nl/overzicht/art-zo) of ga naar: <https://onlinekunstenaars.nl/overzicht/art-zo>

Wouter van Donselaar

Wouter van Donselaar is geboren op 14 april 1979 te Warnsveld. Tegenwoordig woont en werkt hij in Deventer. Daar schildert hij aan huis in zijn atelier. Zodoende kan hij ten alle tijden zijn inspiratie kwijt in zijn schilderijen. Wouter van Donselaar bouwt zijn schilderijen op uit diverse lagen en met verschillende materialen. De ene laag transparant en de ander dekkend. Dit zorgt ervoor dat de kijker niet alleen het oppervlakkige ziet.

Wouter van Donselaar werkt met aardetinten en steeds vaker ook met kleur. Op gevoel ontstaan er composities, die duidelijk, sterk en soms speels overkomen. Wouter exposeert in binnen- en buitenland. Zijn schilderijen zijn opgenomen door onder andere Alliander, UWV, Sony Ericsson en diverse ministeries.

Voor meer informatie [klik hier](https://onlinekunstenaars.nl/overzicht/woutervandonselaar) of ga naar: <https://onlinekunstenaars.nl/overzicht/woutervandonselaar>

Astrid Ufkes

Als iets mij inspireert, dan ga ik aan de gang. Het enige wat ik dan wil is dat ik in die heerlijke roes terecht kom, dat de verf met mij aan de haal gaat, dat elke onbewuste impuls blindelings wordt gevolgd. Ik heb geen voorbedacht, uitgewerkt plan, geen beeld van hoe het er uit moet komen te zien. Ik wil verrast worden, ik wil het onderwerp ontdekken en als ik uit de roes wakker wordt zal ik zien wat het onderwerp mij te zeggen heeft. Zonder concessies volg ik mijn hart, ik ben op mijn hoede voor de mode, effecten, cliché's en vleierij. Ik heb vertrouwen en spring in het diepe.

Voor meer informatie [klik hier](https://onlinekunstenaars.nl/overzicht/clarevanstolk-gmail-com) of ga naar: <https://onlinekunstenaars.nl/overzicht/clarevanstolk-gmail-com>

New

Gratis!

te downloaden in de App Store
de kunst-App:
onlinekunstenaars

met meer dan 4.000 kunstwerken

Wil jij social media advies

of overweeg jij

social media uit te besteden?